

expressions depending on ilokutyve communicative purpose and functions of the recipient.

Keywords: semantic meaning, pragmatic meaning, sema, phraseological units, estimation, thematic field.

УДК 821. 161. 2

Оксана Скварок (Дрогобич)

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕРИВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ І ДЕРИВАЦІЙНІ ІНТЕНЦІЇ ТВІРНОГО СЛОВА (на матеріалі локативних іменників)

У статті розкривається поняття дериваційної інтенції твірного слова як функціонально спрямованої семантичної одиниці словотвору, а також визначається місце і функції дериваційних інтенцій у структурі словотворчого процесу.

Ключові слова: дериваційний потенціал твірного слова, дериваційні інтенції, похідне слово, структура словотворчого процесу, відношення мотивації, словотвірна семантика.

Актуальність проблеми. У руслі сучасної когнітивної лінгвістики дослідження словотворчих процесів в останні щонайменше два десятиліття характеризуються зміщенням акцентів з дериваційного форманта на твірну основу і вивчення системи дериватів, об'єднаних спільністю твірної основи. А відтак – створення типології словотвору з опорою на твірну основу як типологізуючий фактор. Закономірність розвитку такого аспекту дослідження словотвору базується на необхідності всебічного, комплексного вивчення словотворчих процесів, яке враховує роль і функціональне навантаження як дериваційного форманта, так і твірної основи. При цьому функціональне навантаження твірної основи стає визначальним фактором.

Аналіз основних досліджень. Ще на початку 60-х років минулого століття основоположник сучасної української дериватологічної школи І. Ковалик зазначав, що у дослідженнях суфіксального словотвору основна увага звертається на суфікси (суфіксеми), ролі твірної основи – бази – дослідники не враховують, а утворення нового слова поряд з іншими чинниками ґрунтується і на категоріальній семантиці твірних основ відповідних лексико-граматичних класів слів [6, 6-7]. Накреслені ученим шляхи дослідження словотворчих процесів реалізуються в сучасній українській мовознавчій науці у розробці основоцентричного (логіко-номінативного) аспекту вивчення словотвору (В. Грещук, Р. Бач-

кур, І. Джочка, Н. Пославська, З. Валюх та ін.). Новий підхід враховує тісний зв'язок процесів деривації з категоріальною структурою мислення, тісно пов'язує словотвір з теорією номінації і активною мисленнєво-мовленнєвою діяльністю людини, передбачає “активний” підхід до словотворчих одиниць, коли аналіз цих одиниць здійснюється в динамічному, функціональному аспекті [1]. Об'єктами дослідження стають і словотворчий процес, і твірне слово (ТС) як база номінації, і похідне слово (ПС), яке розглядається як особливо структурована семантична одиниця.

Отже, формуванню нового підходу до вивчення словотворчих явищ, який успішно реалізується сьогодні в основоцентричному словотворі, сприяло посилення уваги до проблем самого процесу породження вторинних номінативних одиниць і орієнтація на пріоритети мовця.

Г. Винокур зазначав, що ПС формується і існує як таке, що позначає предмети “через встановлення того чи іншого зв'язку між цим предметом дійсності і іншими”[2, 421], та й у самій дійсності він відзначав предмети принаймні двох типів – первинні, базові, вихідні, у порівнянні з якими власне і визначається смисл нових об'єктів, і вторинні, статус яких визначається зокрема в актах номінації через первинні. Таким чином, словотворчі відношення, встановлювані між позначуваним і джерелом мотивації, можна трактувати як такі, що відображають реальні відношення між предметами.

Метою статті є розкрити важливі для розуміння процесів лексичної деривації поняття дериваційного потенціалу ТС та його дериваційних інтенцій, на матеріалі окремої семантичної групи локативних іменників показати здатність ТС виявляти залежно від своєї смислової структури і смислового завдання номінації ті чи інші дериваційно спрямовані інтенції, наміри, або актуалізацію того чи іншого релевантного для здійснення акту деривації елементу смислу.

Виклад основного матеріалу. Кожному акту номінації передує певне смислове завдання. Кожного разу, коли з'являється потреба у новому найменуванні, на початковій стадії його створення паралельно один одному починають діяти взаємозумовлені смисловим завданням акту номінації процеси: одночасно відбувається 1) осмислення онтологічних властивостей позначуваного, підведення осмисленої сутності під відповідну онемасіологічну категорію (предметності іт. д.) і 2) пошуки ознаки найменування у вже пізнаному фрагменті світу, за відношенням до якого описується нове знання шляхом встановлення об'єктивних зв'язків між предметами і явищами, подібності і спільності їх ознак. У свідомості мовця складається відповідне судження про предмет найменування.

Для виявлення типів регулярних семантико-словотвірних відношень твірного слова з його похідними важливо простежити, як «власне малюнок логічних зв'язків різних предметів і їх взаємовідношень в реальній дійсності відображується у значенні слів і детермінує утворення різних асоціацій, можливих шляхів і мотивів вторинних найменувань» [12, 136].

Залежно від смислового завдання акту деривації у семантичному просторі ТС виділяється певна семантична ознака, що є релевантною для здійснення цього акту і яка викликає необхідні семантичні асоціації, на основі яких формується те чи інше семантико-словотвірне відношення між твірним і похідним словом, і які власне сприяють формуванню нового знака на базі іншого, вже відомого з попереднього досвіду.

Словотворчий аналіз, здійснюваний з таких позицій, повинен дати відповідь на найважливіші питання: вираженню якого значення служить ономазіологічна структура ПС і для виконання якого смислового завдання здійснювався словотворчий акт. Відповіді на ці питання дає вивчення мовних явищ не з класифікаційної статичної точки зору, а в динаміці, у процесі, і кінцевою ідеальною метою досліджень є створення моделі мовної діяльності, а не моделі самої мови, тому увага дослідників зосереджується на словотворчому процесі. Одиниці словотвору при цьому розглядаються процесуально, тобто ми намагаємося визначити, в результаті якого процесу вони виникають або перетворенням, трансформацією яких одиниць можна їх вважати. Явище, що аналізується, визначається як таке, що виводиться з твірних одиниць і є наслідком певних операцій (процедур), що здійснюються з ними.

Кожен словотворчий процес має певну структуру, тому важливим теоретичним питанням є місце і функція кожного компонента процесу деривації. До обов'язкових компонентів будь-якого процесу деривації О. Кубрякова відносить: вихідний символ або ланцюжок символів, що приймаються за вихідні; формальну операцію, спрямовану на перетворення джерела деривації в необхідному напрямку; смислове завдання акту деривації і конкретні цілі зміни статусу вихідної одиниці; результативну одиницю, що задовольняє умови і вимоги акту деривації [8, 16]. Сислове завдання як обов'язковий компонент акту деривації визначає типи асоціативних семантико-словотвірних відношень між твірною і результативною одиницями.

Отже, характер зв'язку ТС з позначуваним предметом чи явищем дійсності залежить від ракурсу використання предмета думки, вибраного в якості ознаки найменування, а виявлення мотиваційно значущих компонентів семантики ТС можливе лише в ході його смислового ком-

понентного аналізу, у результаті якого встановлюється семантичний простір ТС. Власне смислове завдання як обов'язковий компонент акту деривації корелює в певний спосіб із семантичним простором ТС.

У семантичній структурі слів однієї лексико-семантичної групи (ЛСГ) виявляються спільні семантичні елементи. Об'єднані на основі певної семантичної ознаки, слова тої чи іншої ЛСГ здебільшого «об'єднуються також і на основі спільних словотворчих можливостей» [13, 14].

Окреслюючи основні проблеми української основоцентричної дериватології, її теоретик і розробник В. Грещук як одну із найважливіших власне визначає дериваційний потенціал і спроможність твірних слів однієї ЛСГ. Оскільки реалізація дериваційного потенціалу і спроможності ТС детермінується формально-семантичними та прагматичними чинниками, подальшого розвитку і поглиблення потребує насамперед дослідження ролі ТС як семантичної бази у формуванні і вираженні семантичних категорій в актах деривації, функціонально-комунікативна інтерпретація саме семантичної сфери ТС [3, 3]. Така інтерпретація семантичної сфери ТС надає йому статусу особливої семантичної величини, якій властива функціональна спрямованість. Функціональна спрямованість семантики ТС визнається як його основна функціональна ознака.

В пошуках ізоморфізму між процесами, що спонукають людину до мисленнево-мовленневої діяльності (намір, ціль, мета діяльності), спрямованої на утворення нового слова, свідомого вибору номінативної ознаки, і активізацією смислової структури ТС, семна структура якого репрезентує релевантні для здійснення смислового завдання акту деривації одиниці смислу – семи, ми прийшли до такої функціональної характеристики ТС, як дериваційна інтенція. Проводячи паралель між активною роллю мовця в акті лексичної номінації (остання залежить від комунікативних намірів мовця, його мовотворчих інтенцій(задуму), пов'язаних з відношенням до об'єктивної дійсності) і функцією ТС як вихідної одиниці номінації в динамічному, функціональному словотворі, за ТС закріплюється статус такої функціональної словотворчої одиниці, яка здатна виявляти залежно від своєї смислової структури ті чи інші дериваційно спрямовані інтенції, наміри. Оскільки самі мисленнево-мовленнєві процеси недоступні для безпосереднього спостереження і аналізуються нами лише на основі дослідження результатів акту деривації, на рівні мови ми оперуємо термінами – назвами конкретних словотворчих величин, яким власне і приписуємо ті чи інші функції, наділяємо їх властивостями активних субстанцій, і як такі вони вимагають адекватного опису в термінах функціонального словотвору. Тому для дослі-

дження функцій основної дериваційної одиниці в основоцентричному аспекті – твірного слова – вводимо поняття дериваційної інтенції, яке допоможе нам здійснити функціонально-комунікативну інтерпретацію семантичної сфери ТС, розкрити його роль у формуванні і вираженні семантичних категорій.

У лінгвістиці термін “інтенція” обмежено вживається у дослідженнях з лексемотактики як синонім до термінів сполучуваність, валентність, дистрибуція, конотація, семантична вибірковість та ін. для окреслення кола проблем, пов’язаних з вивченням сполучуваності лінгвістичних елементів. Так, здатність керувати декількома словами в реченні (актантами), яка означається у мовознавстві терміном валентність, чеський мовознавець Е. Пауліні назвав інтенцією дієслівної дії. При цьому розуміння інтенції він пов’язував з такими потенціями дієслова, що обумовлюються його семантикою. Між явищами, що лежать в основі поняття інтенції дієслівної дії (за Е. Пауліні), лексичної сполучуваності у лексемотактиці і функціональної спрямованості смислової структури твірного слова в актах деривації, є очевидний ізоморфізм.

Під дериваційною інтенцією ТС (ДІТС) ми розуміємо зумовлену екстралінгвістичними чинниками (смысловим завданням акту деривації) функціональну спрямованість елементів смислу ТС на встановлення певного типу відношень між семантичними величинами, покладеними в основу номінації. Вибудовується логічний ряд: реалізація дериваційного потенціалу ТС детермінується певними семантичними та прагматичними чинниками – дериваційний потенціал ТС реалізується його дериваційними інтенціями, спрямованими на встановлення семантичних відношень між номінативною базою і позначуванним.

Отже, ДІТС є до певної міри незалежною ідеальною субстанцією, яка, з’являючись у свідомості людини, видозмінюється, реагує на зміни у бутті предмета думки, тобто функціонує у свідомості людини відповідно до способу і міри пізнання нею певного фрагменту світу. А оскільки за смислом слова у мові закріплюється відповідний знак і в описі дериваційних процесів ми оперуємо знаками – словами, то функціонування смислу слова як його ідеальної сутності «приписуємо» самому знаку і говоримо про інтенції слова.

У сучасній лінгвістиці “смысли слів розглядаються перш за все як психічні феномени, що втілюють за допомогою мови концептуалізацію людиною оточуючого її світу” [11, 3]. Таке розуміння елементів смислу слова відповідає цілям і завданням дослідження сучасних проблем словотвірної семантики, центральною з яких є проблема модифікації, трансформації семантики твірного слова у відповідь на смислове за-

вдання акту номінації, і передбачає реальну взаємодію лінгвістики і психології пізнавальних процесів. В аспекті зазначеної проблеми важливо враховувати концепцію компонентної структури лексичного значення слова В. Гака. Учений виділяє ще один вид смислових компонентів – потенційні семи. Ці мінімальні смислові компоненти надзвичайно різноманітні, індивідуальні і асистемні в тому розумінні, що представлені тільки на рівні значень окремих слів і їх конкретних вживань у мовленні. Цей вид семантичних одиниць з погляду загальної класифікації займає нижні яруси в семантичній структурі слова. Для загальної ідентифікації позначуваного словом об'єкта вони мають другорядне значення, однак можуть актуалізуватися, вийти на передній план залежно від сприйняття і осмислення об'єкта. «Якщо загальні і диференціальні семи є суттєво важливими з погляду синхронного опису лексичної семантики, то потенційні семи виступають на перший план і займають основне місце у процесі діахронічного, історичного розвитку значень і служать основою утворення нових значень і нових слів» [10, 30].

На основі вивчення компонентної структури лексичного значення ТС можна більшою чи меншою мірою виявити його дериваційний потенціал, а відтак «спрогнозувати», в яких дериваційних інтенціях виявиться конкретна одиниця смислу у семній структурі ТС. Здавалося б, оскільки слова однієї ЛСГ мають спільні семантичні елементи і об'єднуються на основі спільних дериваційних можливостей, вони мали б виявляти, хоча б в основному, й спільні дериваційні інтенції. У більшості випадків така закономірність простежується. Водночас цікавими явищами є асистемні утворення, що з'являються у мові власне як результат актуалізації потенційних сем у семантичному просторі ТС.

Простежимо коротко функціональну актуалізацію семантики непомітних локативних іменників – назв географічних об'єктів як твірних у системі семантико-словотвірних відношень, проаналізуємо їх реалізацію, зокрема на прикладі похідних субстантивної зони типової словотвірної парадигми.

Предметне значення локативних іменників – назв географічних об'єктів і артефактів є суто денотативне за своєю природою, визначається референцією імені, основною рисою значення є дискретність денотата. Значенню цього типу властива багатоаспектність. Семантична організація локативних іменників, як і інших назв з конкретною предметною віднесеністю, в найбільшій мірі пристосована до функції ідентифікації предмета в єдності всіх його зв'язків і відношень.

Дослідження дериваційних можливостей локативних іменників з конкретною предметною віднесеністю показує, що на словотвірному

рівні зазначені семантичні особливості проявляються у різноаспектності дериваційних зв'язків.

Оскільки усі локальні об'єкти, на відміну від більшості предметів матеріального світу, є об'єктами статичними (мають природні або штучно встановлені межі, постійне місце розташування і т.д.), їм властиві стали характерні для них денотативні ознаки – «конфігурація», «протяжність», «положення у просторі по горизонталі і вертикалі», «заселеність живими істотами» і под. Підкреслимо, що для локативних іменників при встановленні словотворчих відношень характерна актуальність як екстенціонального, так і інтенціонального компонентів значення. Усі перелічені компоненти значення отримують, залежно від семантичного наповнення назв різних типів локальних об'єктів, семантичний розвиток у дериватах локативних іменників. Досить нечітке природне членування географічного континууму (місцевості) за своєю конфігурацією (гора, долина, рівнина, горб і т.д.) дістало в процесі його осмислення людиною більшої конкретизації. Виділені і осмислені особливості географічних предметів знайшли у мові відображення у численних словотвірних зв'язках назв цих географічних предметів з їх похідними.

Так, у субстантивній зоні типової словотвірної парадигми локативних іменників характер похідних, утворених від назв географічних об'єктів, визначається, зокрема, розміром самого об'єкта. Чітка окресленість невеликих порівняно об'єктів дає можливість візуально виокремити цей об'єкт з навколишнього середовища, реально сприйняти його видимі межі, прилеглу до нього територію, а отже, встановити локальні відношення між частинами географічного континууму. Наприклад, у похідних словотвірної парадигми іменників *балка*, *гора*, *озеро*, *яр* об'єктивуються семантико-словотвірні відношення «географічний об'єкт» – «місце, місцевість, що прилягає до нього» і утворюються похідні із лексико-словотвірним значенням (ЛСЗ) «конкретизація локального значення»: *гора* – *передгір'я*, *підгірок*, *підгір'я*, *загір'я*, *міжгір'я*, *озеро* – *приозер'я*, *заозер'я*, *яр* – *прияр'я*, *балка* – *прибалок*, *море* – *примор'я*, *берег* – *прибережжя*, *узбережжя*. На основі актуалізації сигніфікативного рівня семантики встановлюються також семантико-словотвірні відношення подібності, співрозмірності, творяться похідні із ЛСЗ «модифікація просторового значення», напр.: *горб* – *пригорб*, *гора* – *пригора*, *пригір*, *пагорок*, *балка* – *вібалок*, *яр* – *виярок*, *горб* – *пагорб*, *діл* – *паділ*. Відповідні форманти репрезентують у них сему «невеликий розмір об'єкта», яка об'єктивується лише у похідних від назв географічних об'єктів – заглиблень в земній поверхні.

Залежно від типу географічного об'єкта у семантичній структурі різних за значенням географічних локативів на основі актуалізації таких компонентів значення, як «придатне / непридатне для проживання, перебування, розведення», «місце діяльності», встановлюються наступні семантико-словотвірні відношення, які реалізуються дериватами субстантивної зони із загальним словотвірним значенням «носії предметної ознаки» у різних конкретних ЛСЗ: «географічний об'єкт, місцевість» – «житель цього місця, місцевості», напр., *гора – гірняк, горець, горянин, острів – острів'янин, море – помор, степ – степовик, степняк* (ЛСЗ «особа за місцем проживання»); «географічний об'єкт, місцевість» – «людина, яка використовує (цей) об'єкт як місце праці», напр., *ліс – лісник, море – моряк, гора – гірник* (ЛСЗ «особа за місцем діяльності»); «географічний об'єкт, місцевість» – «природний простір, де водяться (певні) тварини», напр., *берег берегівка, прибережник, море – морянка, поморник* (ЛСЗ «тварини, які водяться в місці, названому твірним словом»); «географічний об'єкт, місцевість» – «рослинність (цієї) місцевості», напр., *берег – бережина, бережник, бір – боровиця, боровина, боровик, степ – степняк* (ЛСЗ «рослини, які ростуть у місці, названому твірним словом»). Щодо назв рослин, які мають у своїй основі географічний номен, усі вони є загальнонародними або вузькодіалектними утвореннями (на відміну від загальноприйнятої ботанічної номенклатури). Локативна ознака у них має дуже загальний характер і може бути приписана переважно будь-якій рослині, що росте в тому чи іншому місці, напр., *степняк* «рослина, що росте в степу», *лісниця* «ягода, що росте у лісі». Хоча, скажімо, гриб *боровик* «білий гриб» уже має більш локалізоване значення «білий гриб, що росте у бору».

У випадку актуалізації потенційних сем ТС і утворення асистемного деривата функція базової, спільної з твірним словом частини деривата полягає не стільки в збереженні і передачі необхідного для нового імені значення твірного, скільки у «пробудженні уявлення не тільки про мотивуюче слово, але й пов'язаних з ним асоціаціях» [8, 170]. Ці асоціації (а вони можуть мати дуже індивідуальний характер) експлікуються на синтагматичному рівні у певній мотивуючій дефініції, перифразі. Фразеологізація похідного в таких випадках – це не прирощення значення, а «своєрідне з б е р е ж е н н я (розрядка автора), хоча і в скритому, імпліцитно не вираженому вигляді, тої інформації, що була пов'язана з лексичною сполучуваністю мотивуючого слова у вихідній мотивуючій структурі» [8, 170]. Наприклад, відомий український письменник В.Яворівський, аналізуючи політичну ситуацію в Україні через рік після Помаранчевої революції 2004 року (основні події відбувалися на майдані Незалежності у Києві), а осо-

бливо настрої української спільноти, назвав цей складний період в житті держави «*помайдання*», підкреслюючи тим, що життя українців ще надовго буде поділене на два періоди – до Майдану і після Майдану. Спостерігаємо тут своєрідне «перетікання» просторових категорій у часові, їх суміжність.

Кожне словесне значення має складну організацію, зумовлену його багатофункційністю, і кожній функції відповідає «своя» семантична модель (наприклад, номінативну функцію обслуговує «словниковий» тип лексичного значення). «Дериваційну функцію слово виконує завдяки своєму мотиваційному значенню. Мотиваційні значення відображають «той сам світ», але з інших позицій. У центрі уваги опиняються відношення, зв'язки, явища, зокрема і ті, що викликаються до життя соціально-виробничою і власне інтелектуальною діяльністю людини» [14, 19]. Сама ж семантична структура похідного слова – це «згусток семантичної енергії» (В. Нікітевич). Цей «згусток» є результатом «живих» дериваційних процесів у напрямку від комунікативної «інтенції (здуму) – до мовної форми реалізації» [9,7] Імпульси для виникнення семантичної енергії похідного слова йдуть від твірного, а отже, й саме твірне має дериваційно спрямовану семантичну енергію – дериваційні інтенції. Отже, «природа мовного знака повинна бути перш за все пояснена з точки зору його здатності співвідноситися зі світом, який існує поза людиною, але пізнається нею, її мисленням» [7, 10].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. З огляду на зазначене, дослідження дериваційних інтенцій твірного слова у їх конкретних проявах допоможе виявленню глибинної сутності дериваційних процесів. Для вивчення словотвору з функціонального погляду поняття дериваційних інтенцій і дослідження їх проявів є перспективним. Таке дослідження вписується у парадигму сучасної функціональної лінгвістики.

1. Бацевич Ф.С., Космеда Т.А. Очерки по функциональной лексикологии. – Львов: Світ, 1997. – 392 с.

2. Винокур Г. О. Заметки по русскому словообразованию. – М.: Учпедгиз, 1959. – 492 с.

3. Грещук В.В.: Семантична дериватологія: передумови формування і перспектива/ Вісник Прикарпатського університету. Філологія.. Вип. V. – Івано-Франківськ, 2000. – с. 83-86.

4. Грещук В.В. Словотвір і функціоналізм / Ономастика і апелятиви (проблеми словотвірної дериватології). Збірник наукових праць. Випуск 7. Наукове видання. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1999. – 248с.

5. Грещук В.В. Український відприкметниковий словотвір. – Івано-Франківськ: Плай, 1995. – 208 с.

6. Ковалик И. И. Вопросы словообразования имен существительных восточнославянских языков в сравнении с другими славянскими языками: Автореф. дис... д-ра филол. наук. – К., 1961. – С. 6-7.

7. Колшанский Г. В.: Некоторые вопросы семантики языка в гносеологическом аспекте// Принципы и методы семантических исследований. – Москва: Наука, 1976. – 379 с.

8. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений. Семантика производного слова. – М.: Наука, 1981. – 200 с.

9. Кубрякова Е.С. Части речив ономаσιологическом освещении. – М.: Наука, 1978. – 116 с.

10. Кузнецов А. М. Проблемы и методы лексико-семантических исследований // Проблемы лингвистической семантики (Реферативный сборник). – М., 1981.

11. Семантика и катигоризация. – М.: Наука, 1991. – 168 с.

12. Уфимцева А.А. Роль лексики в познании человеком действительности и в формировании языковой картины мира// Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. – М.: Наука, 1988. –216 с.

13. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики. – М.: Наука, 1973. – 280 с.

14. Янценецкая М.Н., Резанова З.И. К проблеме внутренней формы слова // Вопросы слово – и формообразования в индоевропейских языках. – Томск: изд-во Томского университета, 1991. – 250 с.

The meaning of derivational intention of a creative word as one of its main features is studied in the article. Place and functions of the derivational intentions are defined in the structure of word building process.

Key words: *derivative potential of a formative word, derivative intensions, derivative word, structure of a word-formation process, relation of motivation, word-formation semantics.*

УДК 811. 161. 2'373

Марія Федурко (Дрогобич)

ФЕНОМЕН МОВИ-СЛОВА У ПРОСТОРИ ШЕВЧЕНКОВОГО СВІТУ

У статті йдеться про особливості функціонування лексем «мова», «слово» у текстах творів Тараса Шевченка. Показано, що з одиниць синонімічного ряду «мова – слово, глагол, язык, псалом» найбільшою активністю характеризується компонент «слово»; його конотативний ореол незмінно позитивний, тоді як інші можуть мати й негативну конотацію. Стверджено, що часте апелювання поета до компонентів зазначеного синонімічного ряду зумовлене усвідомленням етноохоронної, духо-, націо- і державотворчої енергії рідної мови.